



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Capitvlvm X. Ex parte.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

ma institutione, regulâ, aut lege; tametsi in eo diu, seu tempore longæuo perseveratum, reductio tamen ad primam institutionem, & obseruationem, laudabilis plerumque & reformationis rationem habere censetur: Origo enim rei spectanda est, l. qui id quod 34. ff. de donat. Favourabilis quoque est reditus ad naturam primordiale, l. si vnus, 28. §. pactus ne peteret, in fine, ff. de pactis, & docetur in c. cum accessissent 8. vbi Felin. n. 5. & 6. de constit. Et est aliquale discrimen inter consuetudinem introductâ contra ius seu institutionem primæuam, & inter legem reuocatoriam iuris antiqui; quod hæc præcedente consultatione, & cognitione causæ emanare solet, & ideo de eius ratione atque vtilitate minùs dubitari possit; at verò consuetudinis aduersus legem introductæ initium plerumque irrationabile, & peccato obnoxium sit; adeoque consuetudo non tam probata, quàm tolerata; tametsi temporis diuturnitate maiorem vim ac robur acceperit. Quæ theoria maximè locum habet, si constet, leges primordiales, à quibus per consuetudinem diuturnam recessum est, magna cum consideratione & accommodatè ad rei naturam, personarumque, de quibus lata sunt, qualitatem, constitutas fuisse. Huius generis est prima institutio, ac regula Canonorum cum secularium, tum regularium, Monachorum item omniumque Religiosorum: Consuetudines enim, quæ contra eam postea introductæ, plerumque minùs laudabiles, & statui eorum non conuenientes sunt; reformatio autem, seu reductio ad primæuam institutionem commendatur.

NOTANDVM III. Capitulum, absque Episcopi consensu non potest ecclesiæ suæ statuta & consuetudines antiquas tollere, nouasque introducere. Ita hic habetur expressè, & docui in c. cum omnes 6. de constitut. & in Theol. moral. lib. 1. tr. 4. cap. 7. §. 4. Sed numquid, vice versa, Episcopus, sine Capituli consensu, statutum nouum conderè, aut antiquam ecclesiæ suæ consuetudinem, vel statutum tollere potest? De hac re dixi in cit. §. 4. n. 9. & videri potest

Abb. hic n. 5. qui bene etiam annotauit n. seq. Si ponamus, Episcopum præscripsisse aduersus Capitulum, vt in exercenda iurisdictione, & dispensationibus, Capitularium consilium requirere non teneatur, consequens non esse, quòd etiam statuta conderè possit Capitulo non equisito: quia statuti editio est quid separatim ab exercitio iurisdictionis circa, casus particulatim incidentes, non autem præscriptio extenditur de casu ad casum. Accedit, quòd statutum certum ac firmum sit, atque per id status ecclesiæ magis mutari censetur, quàm per iurisdictionis exercitium, dispensationes &c. quæ pro temporum & personarum varietate mutantur.

CAPITVLVM X.

Ex parte.

PARAPHRASIS.

Ad Honorium III. Papam relatum fuerat, quòd in regione quadam duæ irrationabiles consuetudines vigerent. Prima erat, Si quispiam, seu indigena, seu alienigena, bona sua dissipasset, aut negligentia sua, vel quocunque casu amisisset, vxoris suæ bona mobilia & immobilia liberè alienare ei liceret. Altera, Si vxor in adulterium lapsa esset, vt nihilominus medietatem omnium bonorum, quæ vir lucratus esset, exigere & apprehendere posset; cum potius ab omnibus viri bonis excludi deberet. Has consuetudines declarat Papa obseruandas non esse.

SUMMARIVM.

1. Non valet consuetudo inducens homines ad peccandum, aut bona sua dissipandum; vti nec pacta aut statuta.
2. A consuetudine ad pactum, vel statutum, valet argumentatio negatiuè; nõ semper tamen affirmatiuè.
3. A statuto ad pactum, plerumque præcedit argumentum negatiuè.
4. Non valet statutum familia de successio.

cessionibus certo modo continuandis, nisi à Principe confirmetur.

5. Non est æquum, ut aliquis inde premium consequatur, ex quo pœnam mereatur.
6. Non tantum civilis, sed etiam ecclesiasticus Magistratus debet noxias consuetudines tollere, si peccandi occasionem præbeant, vel iuri naturali repugnent, aut iniquitatem contineant.
7. Statuto, vel consuetudine introduci potest, ut si publicorum Officialium, aut Mercatorum bona ad soluenda debita non sufficiant, etiam dotes uxorum, & liberorum bona, tametsi hæredes non sint, apprehendi possint.

NOTANDVM I. Non valet consuetudo, per quam homines inducuntur ad peccandum, aut bona sua dissipandum. Ita rubr. summaria huius c. & sumitur aperte ex textu huius c. quando eiusmodi consuetudo dicitur *abusiva*, siue *abusus*; aliàs *irrationabilis*, seu *minus rationabilis*; c. 3. hoc tit. Et *corruptela potius, quam consuetudo*, c. cum venerabilis 7. eod. tit. Item *consuetudo prava, iniqua, ecclesiastica contraria honestati*, c. ex frequentibus 3. de Institut. Huiusmodi enim descriptionibus aperte indicatur, consuetudinem per se, seu ipso iure irritam esse; propterea quòd ad consuetudinis non minus, quàm legis substantiam, requiritur, ut rationabilis sit, seu in iusta ratione fundata, ut bene notat Abb. in c. vlt. n. 2. hoc tit. Quamobrem in fine huius c. ait Pontifex, *declaramus, vos non teneri ad huiusmodi consuetudines observandas: Qui autem declarat*, inquit Abb. h. c. n. 4. *nihil de nouo agit*, l. hæredes 2 i. §. Si quid post, ff. de testam. Videri potest Franc. Suárez lib. 7. de legibus cap. 7. n. 7.

Ampliari debet tradita doctrina primò; Quòd neque pacta huiusmodi valere debent, quæ inducunt ad peccandum, vel bona inutiliter dissipandum; quia sunt contra bonos mores, Reipubl. damnosa, publicis legibus inimica, uti constat ex l. conuenire 5. ff. de pactis dotalibus, ubi dicitur, non valere

pactum, quòd marito agere non liceat propter res amotas seu subreptas ab uxore; quia tali pacto mulieres inuitantur ad furandum. Et in l. seq. habetur, non valere pactum, ut maritus de solo dolo, non item de culpa seu negligentia in bonis dotalibus administrandis teneatur; Interest enim Reipubl. ut dotes mulieribus saluæ maneant, l. 2. ff. de iure dotium.

Ampliari debet secundò; Quòd nec statuta valeant, quæ peccandi occasionem præbent, aut bona propria inutiliter dissipandi &c. Ita argumento huius c. tradit, præter alios, Nauarr. in tr. de spolijs clericorum §. 19. n. 5. ubi colligit, in puncto iuris verior rem esse sententiam Dominici super c. 1. de filijs Præsbyt. in 6. Tametsi Episcopus, per eum textum, cum illegitimè natis dispensare possit, ut ad ordines minores, & beneficia simplicia admittantur; non posse tamen generali edito statuto illegitimos ad ea habiles reddere; quia præberet peccandi occasionem: ideòque statutum irrationabile, & ecclesiæ damnosum foret.

Enimverò bona est argumentatio à consuetudine ad pactum, vel statutum negativè: Id consuetudine introduci non potest; ergo nec pacto, aut statuto: Tametsi non semper valeat argumentatio affirmatiuè; Id consuetudine introduci potest, ergo etiam pacto vel statuto. Exempli causà: Communitas pagi per pactum, aut statutum non potest nouum festum instituere; potest verò per consuetudinem diuturnam, instar legis, sciente & tolerante Prælato ecclesiastico, obseruatam. Deinde, non valet pactum vel statutum, ut receptus ad canonicatum 20. aureos ad ecclesiæ Cathedralis fabricam offerat; & tamen consuetudine diuturnâ cum bona fide id introduci poterit. Rationem affert Abb. in c. cum M. n. 25. de constitut. Quia statutum, sicuti & pactum, habet principium necessitatum seu coactiuum: Communitas autem pagi non potest cogere ad festi obseruationem; nec Episcopus aut Capitulum cogere potest instituendum ad pecunias soluendas; quia collatio aut institutio simoniaca censeretur, arg. c. ex mul-

ex multis 9. causa 1. p. 3. At verò consuetudo habere potuit principium voluntarium, id est, ex actibus voluntarijs seu liberis, cum bona fide, paulatim introduci potuit obligationis necessitas, seu consuetudo iuris, vti colligitur ex cap. ad Apostolicam 42. de simon.

3 Quòd si verò statutum & pactum inter se conferre placeat, plerumq; procedit argumentum negatiuè à statuto ad pactum: Id per Communitatis statutum introduci non potest, quia est contra bonos mores; Ergo neque pacto constitui. Non autem procedit affirmatiuè: quia multa per statutum fieri possunt, non autem per pactum, vti docet Philipp. Decius in reg. ff. 27. Bartol. in alia 15. §. eleganter, ff. solut. matrim. arg. eius legis. Exempli causa, Forma & solemnitas statuto tolli, seu mutari potest, argum. l. si non speciali 9. C. de testam. Sed pacto tolli non potest, l. testandi 13. C. eod. l. nemo 58. ff. de legatis 1. Ratio est, quia iuri publico derogare cuiquam permissum non est, cit. l. testandi. Videri etiam potest Imola in cap. vlt. n. 39. hoc tit.

4 Hinc obiter colligitur: Non valere statutum familiæ de successione certo modo continuandis, nisi à Principe confirmetur: Cùm enim familia (vti ponimus) ius statutum condendi non habeat, solùm censi debet pactum priuatorum, per quod successione iuri publico non derogatur. Atque ita docet Andr. Gaill lib. 2. obl. 127. n. 5. Rosenthal de feudis cap. 7. concl. 25. & sumitur ex l. licet 19. C. de pactis. & l. hæreditas 5. C. de pactis conuentis, quibus in locis pacta de succedendo, & non succedendo vniuersim prohiberi videntur.

5 NOTANDVM II. Non est æquum, vt aliquis inde præmium consequatur, ex quo pœnam meretur. Ita Ant. hinc n. 13. Imola n. 5. & sumitur ex textu c. Cùm enim iure tam ciuili; quàm canonico, statutum sit, vt mulier de adulterio conuicta, in criminis pœnam, dotem amittat, eaque marito acquiratur, l. Consensu 8. C. de repudijs, Auth. Vt liceat matri vel auix, §. Quia verò, & c. plerumq; de donation. inter virum & vxorem; Id

eo æquitas non permittit, vt occasione commissi adulterij, lucrum ac veluti præmium consequatur ex bonis mariti, quæ v. g. is ex administratione & vusufructu bonorum dotalium acquisiuit.

NOTANDVM III. Non tantùm ad civilem magistratum pertinet, consuetudines noxias è Republ. sua tollere, sed etiam ad ecclesiasticum, si tales sint, vt peccandi occasionem præbeant, vel iuri naturali repugnent, siue iniquitatem contineant. Qualis erat ea consuetudo, vt marito bonorum suorum dissipatori liceat vxoris, etiam non consentientis, dotem alienare. Ita annotauit, & ex textu c. colligit Abb. hinc n. 5. Cùm enim ecclesiastici Prælati officium sit, fideles sibi subditos ad salutem & vitam æternam dirigere, ideo ad eundem pertinet, peccata tollere, quæ ab eo sine directè abducunt, argum. c. nouit 13. de iudic. & c. consuetudo 5. d. 1. in quo indicatur, ad legitimam consuetudinem requiri, vt religioni conueniat, disciplina congruat, saluti proficiat.

Quærunr hinc Canonistæ, nominatim Imola n. 5. Abb. n. vlt. cum Gl. ver. alienat. Vtrum statuto, vel consuetudine introduci possit ad excitandam v. g. vigilantiam publicorum Officialium, aut Mercatorum, vt ob negligentiam, aut dolosam ipsorum administrationem, negotiationemque, si bona eorundem ad soluenda debita non sufficiant, vt etiam dotes vxorum, & liberorum bona, tametsi hæredes nõ sint, apprehendi possint. Responso est affirmatiua, quæ sumitur ex l. vlt. Cod. de primipilo, lib. 12. vbi habetur, Si primipilus (id est, annonæ militari præfectus iuxta l. fat is 4. C. Quibus in causis pignus, & c. & l. 6. & 7. Cod. Theodos. de cohort. primip.) ob malam administrationem fisco obligatus, ex bonis proprijs satisfacere non possit, vxoris & liberorum bona, etiam si patris hæredes non existant, apprehendi posse. Ratio dari debet: Quia ob bonum publicum, si ratio necessitatis postulare videatur, Magistratus de bonis subditorum disponere potest, vti colligitur etiam ex l. penult. C. de primipilo: Quare si experientia cognitum sit, publicos Officiales, aut Mercatores, cum magno

magno Reipubl. aut exercitus detrimento, officium suum male administrare, dolis uti &c. nisi poena grauioris timore, eaque speciali & insolita coercentur, ut in defectum propriorum bonorum, etiam quaeritoris & liberorum, ad quos amor & affectus magnus est, apprehendantur; videri non debet id alienum a ratione, quod in tali casu innocentes, propter culpam aut dolum nocentis, non quidem poenam proprie, attamen damnum sustinere debeant, argam. l. quisquis 5. §. filij C. Ad L. Iuliam Maiestatis, l. iure prouisum 5. C. de Fabricen. lib. 11.

CAPITVLVM VLT.

Cum tantò.

PARAPHRASIS.

¶ Iurinali, quippe cuius transgressio salutis periculum inducit, quacunque consuetudine, quae tamen corruptela potius dicenda est, derogari non potest: Imò tantò grauiora sunt peccata, quanto diutius infelicem animam detinent. Tametsi quoque longae consuetudinis non sit vilis auctoritas, non tamen est usque adeò valitura, ut iuri positiuo praedictum afferre queat, nisi sit rationalis, & legitime praescripta.

SUMMARIVM.

1. Iurinali nullà consuetudine derogari potest.
2. Consuetudo alia est iuris constitutiva; alia abrogatiua.
3. Iuris constitutiva requirit potestatem condendi legem; non item abrogatiua, quae obtineri potest, ignorante Principe legislatore.
4. Ad consuetudinem per modum legis statuendam, vniuersim loquendo, requiritur, & sufficit tempus longum, scilicet decennium; ad abrogandam autem per consuetudinem legem ecclesiasticam requiruntur quadraginta anni.
5. Omni legi positina per consuetudinem

- derogari potest, non item iuri gentium praescriptio.
6. Debet autem ea consuetudo esse rationalis; nulla enim consuetudines irrationabiles aduersus legem prevalere possunt.
 7. Quae sit consuetudo irrationabilis?
 8. Religiosi per consuetudinem obtinere non possunt facultatem liberè restandi in casibus, in quibus ea privilegio Papali obtineri potest.
 9. Consuetudo, ut sit abrogatoriua legis, debet esse legitime praescripta, hoc est, tanto tempore cum bona fide continuata, quantum iura ad legitimam praescriptionem requirunt.
 10. Consuetudo ob errorem seu ignorantiam legis introduci nequit.

NOTANDVM I. Temporis diuturnitas, & inueterata consuetudo peccatum non minuit, sed auget, ut hic dicitur, & in c. cum haberet 5. prope finem, de eo qui duxit &c. & c. non satis 8. de Simon. Videri etiam possunt, quae dixi in c. cum venerabilis 7. hoc tit.

NOTANDVM II. Lex positiva per contrariam consuetudinem, si rationalis & praescripta sit, aboletur. Pro maiore huius rei intellectu, aduertendum; Quod consuetudo, intellige publicam, alia facti sit, & alia iuris, prout colligitur ex textu cap. 2. hoc tit. in 6. Consuetudo facti aliud non est, quam mos populi, seu actus in populo, aut maiore parte populi, palam frequentatus. Consuetudo iuris non est aliud, quam ius moribus populi constitutum, ut dixi in rubr. huius tit. Quamobrem consuetudo facti est veluti via ad consuetudinem iuris constituendam; quia ex facto ius oritur. Ita colligitur ex c. 4. & 5. d. 1. & docui in Theol. morali lib. 1. tract. 4. c. vlt. n. 1. & videri potest Rochus super hoc c. in princ. n. 18. & seqq.

Vtteriùs, sicut lex scripta alia est iuris constitutiva, alia iuris abrogatiua: Ita etiam consuetudo alia est, per quam ius nouum introducitur, siue constituitur, alia verò est iuris siue legis antecedentis abrogatoriua. De hac sermo est in hoc c. De illa autem in cit. c. 5.